

Część 6 Efekty ewaluacji wewnętrznej

Data przeprowadzenia warsztatu refleksyjnego

05.02.2019 r.

W warsztacie uczestniczyli:

Członkowie LGD	1
Członkowie Zarządu LGD	1
Członkowie Rady LGD	2
Członkowie organu kontroli wewnętrznej LGD	1
Pracownicy LGD	4
Inni mieszkańcy obszaru objętego LSR	-
Inne podmiotów obszaru objętego LSR	4
Przedstawiciele ZW	1
Przedstawiciele innych LGD	-

1.	Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?	<p>Realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiega zgodnie z planem. Na podstawie podpisanych umów osiągnięto odpowiedni poziom realizacji pierwszego kamienia milowego. Dotyczy to wszystkich wskaźników produktu.</p> <p>Wydaje się ponadto, że udało się zapewnić realizację najtrudniejszego w LSR zadania jakim jest budowa inkubatora przetwórstwa lokalnego. W kooperacji ze starostwem uzgodniono powstanie inkubatora przetwórstwa miodów. Po zatwierdzeniu projektu przez Samorząd Województwa operacja będzie mogła być zrealizowana. W ramach celu związanego z rozwojem gospodarczym przeprowadzono konkursy na podejmowanie i rozwijanie działalności na liczbę zdecydowanie przekraczającą zapisy kamienia milowego. Należy zauważyć, że w ramach działań LGD zrealizowano część wskaźników, które nie były zaplanowane na pierwszy kamień milowy. Pozwoli to na lepszą koncentrację na kolejnych zadaniach w przyszłości. Realizacja wskaźników na podstawie zawartych umów zapewnia bezpieczeństwo w obliczu kamienia milowego niemniej ostateczne wypełnienie wskaźników może odbyć się jedynie po zakończeniu projektów i wypłaceniu ostatniej transzy zobowiązań.</p>
a)	Jeżeli nie to czy poziom realizacji może negatywnie wpłynąć na realizację celów LSR?	Realizacja celów LSR nie jest zagrożona.

b)	<p><i>Jakie można wskazać przyczyny odstępstw od planu?</i></p>	<p>Osiągnięcie 100% poziomu wszystkich wskaźników utrudnia skomplikowana obsługa projektów grantowych (od momentu ogłoszenia naboru wniosków o powierzenie grantów, poprzez realizację projektu grantowego, aż do ostatecznego rozliczenia). Realizacja LSR Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia Dolina Pilicy w znacznej mierze opiera się właśnie na projektach grantowych. Ideą takiego założenia na etapie budowy LSR była jak największa aktywizacja lokalnej społeczności i budowa społeczeństwa obywatelskiego, co było dodatkowo uzasadnione bardzo korzystnymi warunkami finansowania projektów (wypłata zaliczki w wysokości 80%). Jednakże, jak się okazało w praktyce, znacząca liczba tego rodzaju projektów nakłada na biuro bardzo dużo dodatkowej pracy i powoduje większe ryzyko (łącznie z ryzykiem finansowym) nieosiągnięcia wskaźników. Ponadto niewystarczająca liczba organizacji pozarządowych posiadających osobowość prawną oraz ich obawy w obliczu podpisywania weksli in blanco z pewnością nie ułatwiły realizacji całego procesu. Dodatkowo, w trakcie realizacji LSR okazało się, że stawianie w obecnej podstawie prawnej w uprzywilejowanej pozycji organizacji pozarządowych ma negatywny wpływ na relacje pomiędzy LGD a władzami niektórych gmin. Część z nich wolałoby bezpośrednio realizować operacje, które leżą w ich kompetencjach. Mimo dużego wysiłku organizacyjnego i zaangażowania pracowników projekty grantowe stanowią ciągle najważniejsze wyzwanie dla LGD. Niestety, w części dotyczącej wdrażania projektów obejmujących rozwój przedsiębiorczości, brak dostępu do bieżących danych na temat stanu wykorzystania limitu środków na poziomie Samorządu Województwa (tj. z kim i na jaką kwotę zawarto umowy o przyznaniu pomocy, kto z beneficjentów się wycofał z realizacji operacji) przyczyniło się do tego, że LGD nie zdążyła w porę zareagować na ryzyko nieosiągnięcia takiego odsetka środków przekazywanych na działania o charakterze gospodarczym, który pozwoliłby na aplikowanie o przyznanie bonusu na dodatkowe przedsięwzięcia.</p>
----	---	--

c)	<p><i>Jakie działania można podjąć, by uniknąć ich w kolejnym roku?</i></p>	<p>Podjęto działania mające na celu zmiany w procedurze grantowej. Jedną z kluczowych było wprowadzenie w 2018 roku procedury naborów uzupełniających, co w dużym stopniu wyeliminowało problem unieważnienia całego naboru. Kolejną zmianą, która ma przyczynić się do sprawniejszej realizacji LSR poprzez projekty grantowe, jest wprowadzenie od 2019 roku możliwości akceptacji projektu grantowego o zmniejszonej liczbie wskaźników. Taka sytuacja byłaby dopuszczalna w kilku sytuacjach tj. gdy na skutek małego zainteresowania grantobiorców wnioski o powierzenie grantu nie będą gwarantować osiągnięcia zakładanych w ogłoszeniu o naborze wniosków o powierzenie grantów wskaźników, lub gdy grantobiorca wybrany do realizacji grantu zrezygnuje z jego realizacji przed podpisaniem umowy na projekt grantowy z Zarządem Województwa, lub gdy zainteresowanie było duże, ale w odniesieniu do utworzonej listy wniosków wybranych do powierzenia grantów, pula środków pozwala na osiągnięcie mniejszej ilości wskaźników, niż zakładano w ogłoszeniu o naborze (mając na uwadze konieczność osiągnięcia ich na dany kamień milowy), lub gdy w trakcie weryfikacji przez Zarząd Województwa zmniejszy się liczba wskaźników możliwych do realizacji niż została zaplanowana w ogłoszeniu. Zmiana ta musi uzyskać akceptację Samorządu Województwa.</p> <p>Rekomendacja:</p> <p>Systematycznie monitorować postępy realizacji operacji w Samorządzie Województwa, tak by szybko reagować na jakiegokolwiek problemy (szczególnie związane z rozwiązywaniem umów lub przy dokonywaniu wypłat poniżej wartości zapisanych w umowach).</p> <p>Dołożyć szczególnych starań w celu zabezpieczenia realizacji zadań grantowych poprzez monitorowanie i bezpośrednie wsparcie na każdym etapie realizacji projektu. W przypadku problemów z osiągnięciem wskaźników w projektach grantowych rozważyć możliwość zmiany formy realizacji przedsięwzięć z grantowego na operacje własne LGD lub operacje „standardowe” tzn. realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD.</p>
----	---	--

2.	W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?	Jakość składanych wniosków ostatecznie nie ma wpływu na termin osiągnięcia zaplanowanych wskaźników, ponieważ pracownicy biura LGD Dolina Pilicy na etapie uzupełnień bardzo ściśle współpracują z beneficjentami aby ostateczna wersja wniosków była wysokiej jakości i nie stanowiła zagrożenia dla osiągnięcia wskaźników.
----	--	---

Pytania uzupełniające:

a)	W jakich obszarach tematycznych jakość wniosków jest zadowalająca, a w których budzi wątpliwość?	<p>Nie ma możliwości jednoznacznego wskazania obszarów tematycznych, w ramach których jakość składanych wniosków jest wysoka bądź niska. Według opinii pracowników biura jakość niektórych wniosków jest słaba, beneficjenci nie czytają ogłoszenia o naborze nie zważają na szczegóły, mają problemy ze skompletowaniem załączników. Często wnioskodawcy nie orientują się na jaki cel można pozyskać fundusze – interesuje ich wyłącznie kwota dofinansowania. Przygotowanie dużej części wniosków można określić jako lekceważące. Wnioski redagowane są metodą „kopiuj – wklej”, dotyczy to w dużej mierze firm konsultingowych piszących na zamówienie.</p> <p>Nawet wnioski przygotowywane przez JSFP nie zawsze spełniają kryteria jakościowe mimo, że do ich przygotowania zatrudniani są wyspecjalizowani i doświadczeni pracownicy. Zdarza się to szczególnie często, gdy gmina w tym samym czasie składa lub rozlicza wielomilionowe wnioski z innych źródeł, które w naturalny sposób zajmują priorytetowe miejsce na liście spraw.</p>
b)	Jeżeli jakość w pewnych obszarach budzi wątpliwość, czy może odbić się na realizacji celów LSR?	Realizacja celów LSR nie jest zagrożona, ponieważ pracownicy biura LGD Dolina Pilicy na etapie uzupełnień bardzo ściśle współpracują z beneficjentami aby ostateczna wersja wniosków była wysokiej jakości.
c)	Co można zrobić by podnieść jakość wniosków?	<p>Odpowiedzią LGD na jakość wniosków oraz na kompetencje beneficjentów jest przyporządkowanie poszczególnym pracownikom biura każdego wniosku. Indywidualna opieka z jednej strony poprawia realizowalność operacji, ale z drugiej wymaga dużej ilości pracy i zwiększonego zaangażowania pracowników. Rekomendacja:</p> <p>Skoncentrować wysiłki na podniesieniu jakości wniosków grantowych. Pozostać w pełnym kontakcie z wnioskodawcami z sektora NGO i w dalszym ciągu wspierać ich nie tylko na etapie doradztwa i opracowywania wniosków o dofinansowanie. Utrzymywać wysoką jakość doradztwa.</p>

3.	W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?	W ocenie uczestników warsztatu refleksyjnego, kryteria spełniają swoją rolę. Ich skuteczność jest analizowana po każdym przeprowadzonym naborze i w razie potrzeby dokonywana jest ich korekta.
----	---	---

Pytania uzupełniające:

a)	Czy są jednoznaczne, obiektywne, czy pozwalają wybrać najlepsze wnioski?	Kryteria wyboru projektów są w przeważającej części różnicujące. Ich prostota oraz przejrzystość pomagają w ocenie, ponieważ nie dają wielkiego pola manewru do reinterpretacji i stosowania podczas wyboru projektów indywidualnych preferencji o charakterze podmiotowym i w konsekwencji przyczyniają się do ograniczenia liczby protestów. Jednym ze wskaźników jakości kryteriów, ale również jakości pracy Rady jest liczba protestów. Sześć protestów, w skali 60 złożonych wniosków, pozytywnie świadczy zarówno o jakości zatwierdzonych procedur oraz opisów stosowanych kryteriów, jak i o wysokich kompetencjach osób pełniących funkcje w poszczególnych organach LGD. Należy jednocześnie mieć na uwadze, iż wobec większościowej metody zliczania przez Radę punktowej wartości poszczególnych kryteriów, co w znaczący sposób wpływa na spłaszczenie różnic w przydzielanej punktacji ocenianych projektów, w wielu przypadkach o miejscu wniosku na liście rankingowej decyduje kryterium dodatkowe - termin jego złożenia.
----	--	--

b)	Czy wnioskodawcy zgłaszają wątpliwości odnośnie kryteriów, jakie?	Najtrudniejsze w interpretacji kryterium dotyczące innowacyjności zostało sparametryzowane poprzez wymóg dostarczenia eksperckiej opinii o innowacyjności wystawionej przez odpowiednią instytucję zewnętrzną (np. NOT).
----	---	--

c)	Co można zrobić, żeby poprawić katalog kryteriów?	Rekomendacja: Poddać analizie racjonalność zmiany kryteriów na obecnym etapie wdrażania LSR.
----	---	---

4.	W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?	Wszystkie wybrane projekty przyczyniły się do osiągnięcia celów LSR. LSR została opracowana w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy społeczne tak więc każda operacja realizująca LSR wpisuje się w odpowiedź na potrzeby społeczne obszaru LGD.
----	--	---

Pytanie uzupełniające:

a)	Jakie zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej nastąpiły i mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR?	<p>Obserwowane znaczące zmiany społeczne i gospodarcze, które zachodzą obecnie mają zasadniczy wpływ na aktualność dokumentu i w konsekwencji na możliwość realizacji zapisów LSR.</p> <p>W ostatnich latach ubywa mieszkańców, szczególnie tych aktywnych i zaangażowanych w działania na rzecz rozwoju obszaru. Wprowadzony program 500+ z jednej strony przyczynia się do zwiększenia liczebności i budżetu rodzin, a z drugiej sprawia, że jego beneficjenci w mniejszym stopniu są zainteresowani realną poprawą poziomu i jakości życia poprzez założenie działalności gospodarczej czy realizację projektów aktywizujących lokalną społeczność. Ponadto, jest duża konkurencja instytucji pomocowych i wnioskodawcy wybierają te instytucje i fundusze, z których łatwiej pozyskać wsparcie, jest krótszy czas oczekiwania na wypłatę środków, zaś ich rozliczenie jest mniej sformalizowane i skomplikowane. Mimo dużej liczby organizacji pozarządowych trudno znaleźć aktywne i odpowiedzialne podmioty, zwłaszcza, że te prężnie działające są już zaangażowane w realizację innych projektów lub wyczerpały limit środków dostępny dla jednego grantobiorcy.</p>
----	--	--

b)	Czy widać zróżnicowania potrzeb między poszczególnymi gminami? Jak i jak można na nie zareagować?	<p>Daje się zauważyć duże różnice pomiędzy gminami. Podstawowy podział to ten na większe i mniejsze oraz na mniej i bardziej aktywne. Ideą budowania budżetu LSR był taki podział funduszy, aby w jak największym stopniu odpowiedzieć na główne problemy zdiagnozowane w danej gminie. Niestety nie zawsze napotyka to na zrozumienie władarzy gmin czy mieszkańców. Każda gmina chciałaby pozyskać jak największe środki na realizację projektów na swoim obszarze niejednokrotnie „kosztem” innych gmin. Dużo zależy od zainteresowania tematem i przedsięwzięciami. Rekomendacje: Konsekwentnie wspierać aktywność społeczną w mniej angażujących się gminach, zarówno w stosunku do władz gminnych jak i NGO. Zmienić system równomiernego planowania szkoleń i spotkań informacyjnych tak, by wyrównywać poziom aktywności społecznej.</p>
----	---	--

5.	Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?	<p>Zmiany wskaźników dokonywane są wyłącznie w zgodzie z Wytycznymi nr 5. Istnieje realne zagrożenie osiągnięcia wskaźników w związku z trudnością określenia zawartości przygotowywanych wniosków o przyznanie pomocy/powierzenie grantu oraz kwot, o jakie ubiegają się wnioskodawcy. Rozbieżności w interpretacji zapisów wskaźników pomiędzy LGD a Samorządem Województwa może wprowadzić duże problemy z dopasowaniem zapisanych kwot na poszczególne przedsięwzięcia i tym samym z realizacją odpowiedniej liczby poszczególnych wskaźników.</p> <p>Szczególnie wyraźnie problem dotyczy wskaźników: „Liczba zorganizowanych imprez lokalnych”, „Liczba wydanych materiałów promocyjnych”, „Liczba wydarzeń” oraz „Liczba działań kierowanych do grup defaworyzowanych” gdzie – co okazało się dopiero na etapie realizacji LSR – operacje zrealizowane w ramach Aktywizacji nie są liczone do realizacji wskaźników, natomiast brane są pod uwagę jedynie te, które są realizowane w ramach budżetu LSR.</p>
----	--	---

Pytania uzupełniające:

a)	<i>Czy zbierane dane są wiarygodne, a źródła trafne?</i>	Zbierane dane są wiarygodne - opierają się na informacjach pozyskanych z Urzędu Marszałkowskiego, bezpośrednio od beneficjentów wsparcia oraz bazują na danych Stowarzyszenia systematycznie zbieranych i analizowanych w ramach monitoringu realizacji LSR. Niestety LGD nie ma możliwości systematycznego śledzenia postępów w realizacji poszczególnych operacji ocenianych w Urzędzie Marszałkowskim, a przez to rzetelnego monitorowania postępów realizacji LSR.
b)	<i>Jeśli nie to jakie zmiany można wprowadzić na tym etapie?</i>	Rekomendacje: Wziąć pod uwagę możliwość uruchomienia procedury zmiany wskaźników w przypadku wystąpienia zagrożenia ich realizacji.

6.	Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?	<p>Procedura zmieniana jest głównie w przypadku wprowadzania nowych przepisów. Dostosowanie do przepisów jest również okazją do dokonania korekt drobnych niedogodności zapisanych w procedurach.</p> <p>Opracowanie procedury projektów grantowych wymagało osiągnięcia kompromisu pomiędzy ich maksymalnym uproszczeniem, a zapewnieniem bezpieczeństwa LGD w kwestii osiągnięcia wskaźników i nie ponoszenia kar finansowych zapisanych w umowie ramowej w tym zmniejszeniu budżetu na realizację LSR. Niemniej jednak w opinii wnioskodawców procedury są wciąż obszerne i skomplikowane. Przy obecnej podstawie prawnej dotyczącej zasad wdrażania projektów grantowych, przy szerszej analizie dotychczasowych doświadczeń biura LGD we wdrażaniu tego narzędzia wsparcia lokalnych inicjatyw, nie jest możliwe dalsze upraszczanie procedur i zmniejszanie wymagań w tym zakresie. Przenosi to bowiem zagrożenie na solidne, odpowiedzialne i uczciwe wywiązywanie się Beneficjentów z zawartej umowy na pełne osiągnięcie zadeklarowanych wskaźników przy dokładnym rozliczeniu zaplanowanego budżetu. Już zdobyte doświadczenia wskazują na konieczność prowadzenia ciągłego doradztwa i monitorowania przez pracowników biura realizacji każdej operacji. Taki stan rzeczy jest niewątpliwie również elementem słabości i niedojrzałości lokalnych organizacji pozarządowych biorących udział w procesie wdrażania LSR na tym obszarze.</p>
----	--	---

Pytanie uzupełniające:

a)	Jakie zmiany można wprowadzić w procedurach na tym etapie by podnieść ich użyteczność?	Wydaje się, że na tym etapie wdrażania LSR, wprowadzone zmiany powinny być wystarczające.
----	--	---

7.	Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?	<p>Biuro LGD realizuje bardzo złożony plan komunikacji i plan szkoleń. Duży wysiłek poniesiony na realizację obowiązkowych szkoleń, spotkań i doradztwa w połączeniu z dużą ilością pracy przy bieżących naborach powoduje, że brak jest czasu na dodatkowa działania animacyjne i promocyjne. Działania te odbywają się kosztem prywatnego czasu pracowników.</p> <p>Pomimo trudności ze znalezieniem czasu na działania promocyjne i animacyjne LGD działało aktywnie również na tym polu. Uczestnictwo w targach, dniach turystyki i współpraca z twórcami rękodzieła to dowody na aktywność zarządu i pracowników LGD. Na szczególną uwagę zasługuje zaangażowanie w opracowywanie koncepcji produktów lokalnych. Dzięki nawiązaniu współpracy z Fundacją MILA udało się znacząco przyspieszyć prace projektowe i opracować zasadnicze elementy procesu w tym zakresie.</p>
----	--	---

8.	a) Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?	Należy kontynuować politykę budowania i wzmocnienia pozytywnych relacji pomiędzy LGD a władzami poszczególnych gmin (partnerów LGD). Z uwagi na ich istotny udział w funkcjonowaniu partnerstwa nie należy zaprzestawać prób wzmocnienia kooperacji, edukacji i wyjaśniania na bieżąco nawet najtrudniejszych aspektów funkcjonowania LGD.
----	---	--

9.	Inne zagadnienia związane z procesem realizacji LSR	brak
----	---	------

10.	Sposób wykorzystania rekomendacji	<p>Przeprowadzając analizę realizacji rekomendacji zaopiniowanych uchwałą nr XXIV/4/2018 z dn. 17.05.2018 r. przez Zarząd Stowarzyszenia wniosków wynikających z ustaleń warsztatu refleksyjnego z dn. 15.02.2018 r., należy wskazać brak postępu w zakresie wyegzekwowania lepszej współpracy z Urzędem Marszałkowskim w Łodzi w celu usystematyzowania przepływu informacji istotnych z perspektywy monitorowania wskaźników oraz pozyskania umów na realizację operacji w ramach LSR, jako podstawy kontroli nad stopniem realizacji wskaźników LSR. Ten fakt wpłynął ostatecznie na niemożliwość wypełnienia do końca 2018 r. 60% wskaźnika finansowego (2.600.000,00 zł) w ramach wdrażania LSR w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, mimo uzyskania w tym czasie 100% wszystkich zadeklarowanych wskaźników rzeczowych. Brak bieżącej informacji z UM o postępie zawierania umów z beneficjentami na podejmowanie lub rozwój działalności gospodarczej, brak informacji o wnioskodawcach rezygnujących z realizacji operacji i w końcu brak jakiegokolwiek wpływu czy współpracy w zakresie monitorowania zaawansowania procedury formalnej oceny wniosków przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego, ostatecznie uniemożliwił wprowadzenie bieżącej korekty procedury, w tym uzupełnienie brakujących umów.</p> <p>Inaczej uczestnicy warsztatu refleksyjnego odnieśli się do zasadności wprowadzenia dodatkowego kryterium wyboru operacji uwzględniającego tzw. fiszki projektowe zgłaszane na etapie budowy strategii rozwoju lokalnego. Starając się podtrzymać, czy wręcz intensyfikować dynamikę pojawiających się społecznych inicjatyw, widząc coraz wyraźniejszą animacyjną postawę lokalnych społeczności, uznano, iż stawianie jakiegokolwiek bariery na drodze w ich urealnieniu, mogłoby zostać postrzegane jako element wygaszania tej kreacji i entuzjazmu, a przecież nie w tym celu Stowarzyszenie wdraża swoją strategię dla tego obszaru. W związku z tym odstąpiono od rekomendacji wprowadzenia w/w kryterium do aktualnej listy kryteriów wyboru operacji.</p> <p>Obecnie przedstawione rekomendacje zostaną przeanalizowane przez zespół złożony z pracowników biura, zarządu oraz Rady LGD. Realizacja rekomendacji oraz efekty ich wdrożenia będzie elementem oceny w kolejnej ewaluacji wewnętrznej.</p>
-----	-----------------------------------	--